CZU 343.54:343.12 **DOI: 10.5281/zenodo.8215074**

VIOLENȚA ÎN FAMILIE – MOTIV DE ÎNCEPERE A URMĂRIRII PENALE

DONICĂ Ina
doctorandă, Școala Doctorală Științe Juridice,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0002-3199-9430

It motivates me to address this topic because a large part of our society does not know, does not realize how serious the problem in the family is and what negative consequences it can lead to for both the victim and the aggressor. The need to inform as massively and operatively as possible the people who are the victims of family violence, about the methods of defense against the family aggressor, the initiation of criminal prosecution, the responsibility and the punishment that the aggressor will bear according to the legislation in force. The normative framework offers us enough legal tools to counteract this phenomenon with very deep roots appearing since the ancient period. Violence against women and violence in the family prevails all over the world in Republic of Moldova it is far from an exception, studies and data based on a limited number of surveys reveal not only the existence of phenomenon of violence against women but also a significant increase in violence marked by the high level of poverty unstable political situation and imperfect legal systems.

***Keywords**: violence, aggressor, sexual, verbal, emotions, family, prosecution, punishment, victim, poverty, defense.*

Mă motivează să abordez anume această tematică deoarece o mare parte din societatea noastră nu cunoaște sau dacă cunoaște nu conștientizează cît de gravă este violenta în familie și la ce consecințe negative atât pentru victimă cît și pentru agresor poate duce. Necesitatea de a informa cît mai masiv și operativ persoanele care sunt victimele violenței în familie despre metodele de apărare împotriva agresorului familial, începerea urmăririi penale, răspunderea și pedeapsa care o va purta agresorul conform legislației în vigoare. Cadru normativ ne oferă destule instrumente legale ,pentru a contracara acest fenomen cu rădăcini foarte adânci apărute încă din perioada antică. Violența față de femei și violența în familie prevalează în întreaga lume și Republica Moldova nici pe departe nu este o excepție, studiile și datele bazate pe un număr limitat de sondaje relevă nu numai existența fenomenului violenței față de femei ci și o creștere de amploare a violenței marcată de nivelul înalt de sărăcie, situație politică instabilă și sisteme juridice imperfecte.

Cunoaștem că celula de bază a societății a fost și va fi familia din originea latină a termenului familia provine de la cuvîntul ,,famulus –sclav de casa – o interpretare

eronată pe vremea aceea dar care a lăsat urme și în ziua de astăzi. În trecut familia era proprietatea bărbatului – pater familias, soția, copii fiind considerați o proprietate subordonată care nu aveau drepturi ci doar obligații. Din păcate acestea erau valorile greșite în care credeau oamenii zi de zi. Era o violență deghizată în normalitate și se transmitea de la o generație la alta. Violența reprezintă de fapt o acțiune ilegală și intenționată asupra corpului și sau psihicului unei persoane săvârșită contrar sau în pofida voinței victimei cauzându-i un prejudiciu considerabil sau punând victima în pericol.

La ziua de astăzi avem o mulțime de norme internaționale și naționale care apară interesele victimei violenței în familie. Una din aceste norme juridice internaționale este Convenția Europeană a drepturilor Omului [1] la care Republica Moldova face parte din 12 septembrie 1997. Este principalul instrument elaborat în cadrul Consiliului Europei pentru garantarea drepturilor fundamentale ale omului. Conform înțelegerii statele semnatare ale convenției au obligația sa nu încalce drepturile și obligațiile garantate și să asigure o protecție judiciară cât mai adecvată.

Atunci când la nivel național drepturile sunt lezate de nenumărate ori și înfăptuirea justiției nu este în strictă conformitate cu legislația victimele violenței în familie nu au altă ieșire decât să se adreseze Curții Europene a drepturilor Omului. Avem bine cunoscut în practica CEDO cauza Mudric versus Republica Moldova [2] cererea înregistrată cu nr.74839/10, în care Lidia Mudric în vârsta de 72 de ani era bătută sistematic de fostul ei soț care a și intrat ilegal în casa ei, a bătut-o și a rămas să trăiască fără permisiune, conform Hotărârii de la Strasbourg din 16 iulie 2013, devenită definitivă, a obligat statul Republica Moldova să achite un prejudiciu moral de 15.000 EUR (cincisprezece mii euro), plus 2.500 EUR (doua mii una sută cincizeci euro) cu titlu de costuri și cheltuieli. Să nu fi fost omisiunea autorităților de a-i acorda prompt protecție victimei violenței în familie prin executarea ordonanțelor de protecție nu era sa fie luată aceasta hotărâre prin care sa reținut violarea art. 14 coroborat cu art. 3 din Convenție.

Pe lângă această cauza mai sunt o mulțime de situații similare prin care sa făcut dreptate la curte cum ar fi cauza Eremia și Alții versus Republicii Moldova [3] cererea nr. 3564 din 28.05.2013, unde în fapt Lilea Eremia și fiicele sale minore erau de asemenea agresate sistematic de fostul soț, tatăl copiilor. Avocata reclamantelor susține că în ambele cazuri din partea victimelor au existat nenumărate plângeri la poliție și la procuratura, dar acestea nu le-au oferit protecția solicitată, la fel ordonanțele emise de judecată nu au fost executate. Curtea a hotărât că a avut loc o violare a art.3 și art. 8 din Convenție și a obligat statul RM la plata unei sume de 15.000 euro cu titlul de prejudiciu moral plus 2100 (euro) cu titlu de costuri și cheltuieli.

Totuși Republica Moldova a făcut un pas important când președintele a promulgat Legea cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Un decret in acest sens a fost semnat la 19 octombrie 2022, Convenția a fost ratificată de Parlamentul Republicii Moldova în lectura finală și ca rezultat Moldova devine al 35-lea stat Membru al Consiliului Europei care ratifică acest document , cunoscut si sub numele de Convenția de la Istanbul. [4] Tratatul include 81 de articole cu prevederi prin care statele părți asigură prevenirea si combaterea violentei in potriva femeilor și a violenței în familie, protejării victimelor, urmăririi penale a infractorilor și a adoptării politicilor integrate.

La nivel național avem mai multe legi care protejează victima violenței în familie, pe primul loc este Constituția Republicii Moldova [5] unde în art. 28 e scris negru pe alb și se spune că ,,Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată ,,sau art. 47” Dreptul la asistență și protecție socială ,,art. 50” Ocrotirea mamei, copiilor și a tinerilor. Toate aceste drepturi sunt reflectate de legea supremă a Republicii Moldova dar în nenumărate rânduri sunt încălcate de către persoane fizice cât și de autoritățile competente sa apere drepturile fundamentale ale omului.

În ultimii ani, Republica Moldova a realizat mai multe acțiuni orientate spre reducerea incidenței violenței în familie și împotriva femeilor, unele dintre cele mai importante fiind adoptarea Legii nr. 45/2007 cu privire la prevenirea şi combaterea violenței în familie [6] ea stabilește bazele juridice și organizatorice ale activității de prevenire și combatere a violenței în familie, autoritățile și instituțiile abilitate de prevenire și combatere, mecanismul de sesizare și soluționare a cauzelor violenței în familie.

Conform textului legii Putem deosebi mai multe tipuri de violență despre care este mențiune în lege violența fizică ce rezultă în cauzarea vătămărilor corporale, durere sau leziuni, violența sexuală-viol si alte abuzuri, violența psihologică care după părerea mea nu este mai puțin gravă deoarece poate trauma victima în așa fel ca rezultat să recurgă la sinucidere sau chiar să săvârșească o infracțiune cum ar fi omorul săvârșit în stare de afect sau intenționat a agresorului sau a agresorilor în caz că sunt mai mulți. Societatea mai puțin cunoaște despre alte două forme de violență despre care se face mențiune în lege - cea economica și spirituală - care au și ele un impact negativ asupra societății cum ar fi de exemplu impunerea unui sistem de valori personal inacceptabile sau limitarea accesului persoanei la resurse (transport, baie, alimentație, îmbrăcăminte) Femeile sunt victime a violenței în familie in 95% de cazuri din 100 % au statut de victimă conform sondajului de unde concluzionăm că atacul agresiv, direct si imoral vinde din partea bărbaților (aceștia fiind soți, tați, fii).

Răspunderea penală pentru actele de violentă in familie o regăsim în art. 201[1] Cod Penal [7] unde violența în familie este descrisă ca o acțiune sau o inacțiune intenționată manifestată fizic sau verbal comisă de un membru al familiei asupra altui membru ,,Deci în așa situație neplăcută si tragică autoritățile îndeamnă victimele care în unele cazuri de fapt nici nu cunosc ca au așa calitate sau dacă cunosc și nu doresc sa facă public situațiile problematice cu care se confruntă zi de zi, să depună o sesizare scrisă sau verbală sau măcar o înștiințare telefonică la numărul - 112.

Anunțarea despre actele de violentă în familie inclusiv încălcarea ordonanței de protecție care conform statisticii se încalcă foarte des de către agresori. Organul de constatare va întocmi un raport de autosesizare și în cazul în care informațiile sunt comunicate prin intermediu internetului, fax, telefax, mass media...în cazul in care rezultă bănuiala rezonabilă ca a fost săvârșită infracțiunea descrisă în art. 201[1] Cod Penal raportul va fi înregistrat imediat dar nu mai târziu de 24 de ore în Registru de evidență a sesizărilor cu privire la infracțiuni a serviciului de gardă al Inspectoratului de Poliție teritorial pentru începerea procesului penal. Acțiunile procesuale se efectuează în conformitate cu prevederile art. 273 alin (1), (2), (3), (4) Cod de Procedură Penală [8] reținerea făptuitorului este prima acțiune procesuală care de obicei este cea mai dramatică parte din proces atât pentru agresor cât și pentru victimă. Reținerea este permisă în baza art. 165 alin. 2 și art. 166 din Codul de Procedură Penală când există temeiuri de a bănui că agresorul a săvârșit o infracțiune pentru care legea prevede privațiunea de libertate pe un termen mai mare de un an. Reținerea este necesară în cazuri ce nu suferă amânare scopul ei principal fiind prevenirea unui comportament inadecvat și nedorit.

Agresorul în multe cazuri devine și mai agitat atunci când este bănuit de o astfel de infracțiune, iar victima la rândul său încearcă sa îl ajute implorând colaboratorii poliției să nu îl aresteze. Altă acțiune este ridicarea corpurilor delicte dacă sunt, și la fel se solicită informațiile și documentele necesare pentru constatare infracțiunii, citarea persoanelor care dețin ceva informații (vecini, rude, autoritățile publice locale, si declarațiile lor. Se evaluează paguba plus alte acțiuni ce nu suferă amânare. Toate actele de constatare întocmite cu mijloacele de probă consemnate se predau in termen de 24 de ore de către organele de constatare din cadrul poliției către organul de urmărire penală. Făptuitorul reținut este predat dar nu mai târziu de 3 ore de la momentul reținerii organului de urmăririi penale.

În conformitate cu exigențele art. 274, alin (1) Cod de Procedură Penală organul de urmărire penală sesizat în modul prevăzut de art. 262 și art. 273 Cod de Procedură Penală dispune în termen de 30 de zile prin ordonanță începerea urmăririi penale în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau a actului de constatare rezultă o

bănuială rezonabilă ca a fost săvârșită o infracțiune ca urmare se informează persoana care a depus această sesizare sau organul respectiv. Dacă ne confruntăm cu situației când victima nu dorește nici de cum să depună plângerea fiind din start amenințată de agresor cu răfuiala fizică organul de urmărire penală este în drept să inițieze urmărirea penală la fel si polițistul poate documenta cazul fără participarea victimei.

În ceea ce privește agresorii minori care prezintă o atenție sporită Codul de Procedură penală prevede că urmărirea penală, judecarea precum și punerea în executare a hotărârilor judecătorești se efectuează potrivit procedurii generale, limita de vârstă de la care survine răspunderea penală a persoanei fizice pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 201^1 Cod penal este de 16 ani, minorul care are vârsta cuprinsă între 14 și 16 poartă răspundere penală numai pentru săvârșirea infracțiunilor indicate expres în art. 21 alin (2) Cod penal. Pedeapsa penala stipulata îin art. 201^1 alin. (1) Cod penal prevede pedeapsa cu munca neremunerata în folosul comunității de la 150-180 de ore sau cu închisoarea de până la 3 ani, prevederile alin (2) pedeapsa cu muncă neremunerata în folosul comunității de la 180-240 de ore sau cu închisoarea de la 1-6 ani, alin (3) prevede doar închisoarea de la 6-12 ani, alin (4) închisoarea de la 12 la 15 ani.

Toate aceste sancțiuni sunt îndreptate spre corectarea și pedepsirea persoanelor care se fac vinovate de aplicarea violentei în familie, și mai mult ca atât aș menționa faptul ca nu sunt deloc aspre aceste sancțiuni față de impactul negativ care îl au asupra societății și nimic nu poate fi mai grav decât afectul psihologic și fizic care aceste persoane l-au îndreptat spre cele mai dragi și mai apropiate persoane - familia.

Violența împotriva femeii în familie este un rezultat al inegalității de gen care sunt acceptate socialmente si din păcate rămân pe larg nesoluționate. Nivelul de cunoștințe cu privire la cadrul legal existent si serviciile de sprijin pentru victime este foarte redus în Moldova, 80 % din femeile intervievate cunosc despre faptul că violența în familie este o infracțiune dar doar jumătate din ele au auzit despre existența Legii nr. 45. Femeile din mediu rural si femeile mai in vârstă sunt cel mai puțin informate, aceste constatări ne aduc la concluzia că trebuie luate măsuri necesare pentru a spori nivelul de conștientizare în rândul tuturor femeilor mai cu seamă spre femeile din mediu rural. La fel agresorii nu dispun de cunoștințe necesare despre faptul că violența în familie este o infracțiune precum si despre prevederile Legii nr. 45, aceasta reprezintă o deficiență importantă care trebuie să fie abordată oferind bărbaților diferite activități cu caracter educațional care ar spori nivelul de conștientizare.

Victimele au accentuat o tendință clară unde invocă că este o lipsă de interes din partea autorităților iar teama că vor apela și nu vor fi ajutate înlesnește dorința victimei de nu a mai apela la ajutor. Conform Legii nr. 45 cu privire la prevenirea si combaterea violenței în familie art. 12 alin (5) Poliția este obligată să răspundă imediat la comunicările despre cazurile de violentă si să nu subestimeze importanța acțiunilor de contracarare a oricăror forme de violență în familie. Dacă dorim cu adevărat să ajutăm victimele violenței in familie trebuie sa înțelegem de ce ele nu sunt mulțumite de sprijinul, ajutorul oferit de organele competente și să găsim acea lacună care face ineficientă lupta împotriva violenței în familie.

Referințe:

1. Convenția Europeana a drepturilor Omului. [Accesat 19.11.2022] Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf
2. Cauza Mudric vs Repubica Moldova. [Accesat 21.11.2022] Disponibil: http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2015/03/MUDRIC-RO.pdf
3. Cauza Eremia vs Republica Moldova. [Accesat 21.11.2022] Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Eremia-%C8%99i-al%C8%9Bii-%C3%AEmpotriva-Republicii-Moldova.pdf
4. Convenția de la Istanbul. [Accesat 20.11.2022] Disponibil: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list
5. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12.08.1994
6. Legea nr 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova , 18.03.2008 nr. 55-56
7. Codul penal al Republicii Moldova nr.985 cu modificările din 14-04-2009. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29-07-22 nr. 72-74 art. 201 [1]
8. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr.122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova , 05-11-2013, nr.248-251,art. 273